

86

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

451581

szám.

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 11

18

MARTIE

1923

În acest număr: Mustul care fierbe de Octavian Goga; Iart-o! poezie de Zaharia Bârsan; Nostalgia Țarismului de Alexandru Hodoș; Oaspetele cel așteptat, novelă de Vasile Savel; Iarăș năvala streinilor de I. Bănățeanu; Din trecutul artei noastre de N. Pora; O nouă formulă a echilibrului european de Vintilă Petala; Obstrucția împotriva Constituției de Ion Balint; Viața literară: Literatura de război de al. a. h.; Gazeta rimată: Intre frac și țări de Un fabulist fabulos; Însemnări: Prizonierii din Ungaria, „Patria” și d-nul general Avescu, O lege literară, Încă un ecou al regionalismului, Vorbe mari, Ironii deplasate.

CLUJ

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

© BCUCluj

Țara Noastră

Mustul care fierbe

Sunt aspecte care nu se uită...

La Chișinău, în primele zile de clocot după realipirea Basarabiei era un haos cu adevărat pitoresc. Capitala Moldovei răpite, cu ulițele ei drepte și largi, forfotea de viața proaspătă într'un vârtej sgomotos și isteric. Se prăbușise stăpânirea recentă, era măturată și nebunia bolșevică care decapitase veche ordine de drept, dar la adăpostul trupelor noastre nu se fixase încă în mod definitiv noul regim. Era o epocă de intermitență plină de aventuri, de întrebări și de surprize. Potentații de ieri, căzuți pe brânci, nu mai ieșeau din casele lor, în vreme ce „Sfatul Țării” cu deputații lui improvizați, în ședințe interminabile, punea lumea la cale.

O atmosferă de noutate, o nelămurire vagă plutea împrejur, accentuată parcă la fiecare pas de strălucirea ciudată din ochii trecătorilor în care ardeau frigurile de morbideță slavă cu toate misterele lor.

În ziua de Rusalii, mi-aduc aminte, tabloul mi s'a părut mai agitat ca oricând. Stăteam în fața catedralei cu un grup de noi-veniți și ne uitam la marea de capete din jurul nostru. Pe bulevard trecea în arșița dogorătoare un escadron de húsari moldoveni, echipați cu uniforme rusești din vremea păcii, găsite în te miri ce depou descoperit atunci. Era „armata Basarabiei”, pusă sub comanda unui domn marșal care mi se spunea că e ministrul de război al provinciei desrobite. O enormă muzică militară călare defila în frunte, în acelaș costum decorativ, cântând Marselieza. Pe urma acestui marș postum al țarismului prăvălit, un regiment de infanterie românească închidea cortegiul cu soldații noștri mărunți și vioi, mi se pare din Mehedinți.

Era ieșirea din biserică și în fața noastră se strecurau în toată mândria lor reprezentativă notabilitățile actuale ale țării: miniștri, secretari-generalii, dignitarii zilei fel de fel, o largă eflorescență, urcând în automobilul cu sirena ascuțită...

Deodată un murmur străbate mulțimea și în jurul monumentului

lui Alexandru I, învelit în sdrențe, pâlcuri de femei de mahala se agită cu gesturi nervoase, cu stridente manifestații guturale. Le strălucesc ochii sub broboadele negre, poporul se mișcă și câteva brațe împing o scară pe soclul statuii. O clamoare generală, strigăte, agitație... Vine poliția...

— Ce e leliță? — întreb pe o surată din dreapta mea, care striga și ea pe moldovenește.

— Ce să *hie* cocoane? — îmi răspunde dârz vecina mea, vrem să descoperim pe țarul.

— De ce?

— Până nu ne milostivim noi cu el, nici Dumnezeu nu se milostivește cu noi și nu ne dă ploaie, — îmi replică cu toată hotărârea moldoveanca fanatizată,

Cele văzute și auzite m'au pus pe gânduri și pe mine și pe tovarășii mei. Retrași pe o bancă în parcul de peste drum am rezumat culorile vii ale acestui tablou, am trecut în revistă toate înfățișările proaspetei alcătuirii de stat. Eram de acord cu toții că biata Basarabie se găsește într'o stare haotică, dar nu ne prea dam seama de ziua de mâine și nu prea pricepeam în ce chip și de unde vor ieși energiile de conducere ale sbuciumatei provincii.

Un profesor dela Iași cu zâmbetul lui obișnuit de filozof sceptic ne-a dat formula situației: — Domnii mei, acum țară s'a făcut, mai trebuie și oameni în ea și atunci toate lucrurile sunt în perfectă ordine...

— Fiți pe pace, se nasc... răspuse unul. E o veche axiomă în biologie: funcțiunea creiază organul.

— Bine, dar pân'atunci? — am replicat îngrijorați trei deodată.

Bătrânul doctor francez care era cu noi, venit în inspecție sanitară la diviziile de peste Prut, a intervenit în discuție cu admirabila lui buonomie galică.

— Pân'atunci e mustul care fierbe. Toate revoluțiile, oricât de creatoare, au o perioadă de elaborare. Vă spune acest adevăr consacrat un om ai cărui înaintași au fost de patru ori pe baricade în ultima sută de ani. E mai lungă sau mai scurtă, după cum societatea a fost mai curând ori mai târziu fecundată de ideia biruitoare. E, cu alte cuvinte, procesul normal de procreație care trebuie să-și facă cursul ca în toate domeniile vieții organice.

— Ai dreptate, doctore, surâse profesorul. Ce te faci însă în vremea când procesul de procreație e abia la începutul lui și nu poți să-ți dai seama care va fi rezultatul: un exemplar de elită ori un monstru?...

— Aștepți liniștit și mai ales îngrijești pe bolnav, făcū glumeț și înțeleptul breton.

Imprejurul nostru a început să roiască unda de pe stradă, lumea Chișinăului pestriță cu amestecul de neamuri și de limbi, dela evreii din Polonia până la bulgarii dela Ismail, toată sgura asvârlită de vițregia vremii pe pământul lui Ștefan cel mare. Erau și diverși manda-

rini ai fostei republici moldovenești care treceau din zece în zece pași, plimbându-și subț ochii noștri prezumția și norocul..

Conversația s'a oprit o clipă și ne-a lăsat pe gânduri. Doctorul privea cu indulgență la trecători și mișca din cap întorcându-se spre toți cei de față:

— Un lucru însă, domnilor, din experiența mea de medic. Toate chinurile facerii dor și, credeți-mă, sunt profund antipatice..

Nu mai era nevoie nici de argumente, nici de răspuns, aici îi dădeam cu toții dreptate.

* * *

Mustul care fierbe...

De patru ani Ardealul liberat îl văd subț ochii mei în goana lui înfrigorată de viață nouă. Povestea e la fel și la Tisa și la Nistru. Și aici istoria a venit cu avansul ei. Întâi s'a făcut țara și acum e pe cale să se facă societatea care o conduce..

În vinovata opresiune seculară a regimului unguresc, un popor despoiat zilnic, retransat după izolarea sărăciei și neștiinței lui, n'a avut nici vremea nici putința să-și închege o clasă diriguitoare. Libertatea cu praznicul ei formidabil ne-a surprins peste noapte. La masa ei ne-am așezat în pripă ca toți scăpații din pușcărie, cu o învechită foame și fără straie de sărbătoare.

Din clipa liberării însă, deodată cu fatalele noastre neajunsuri s'au deslănțuit într'o tumultuoasă năvală și energiile acumulate în anii de inerție. Suntem în plin proces de procreațiune astăzi. Subț ochii noștri se face societatea, se recrutează statul major al unei grăbnice prefaceri sociale. Din ascunzișul satelor, unde în deplina conștiință a unei protestări naționale se sbătea din vechime țărănimea noastră, singura pătură normal constituită, un val vijelios de sănătate se ridică la suprafață și apucă drumul orașelor. Centrele streinismului de ieri sunt năpădite de acest asediu permanent. Un popor chemat la viață își afirmă drepturile cu îndrăzneală și vivacitate, strângând ca cu-o suflare de foc cercul împrejurul insulelor deplasate ale dominațiunii de ieri. Pretutindeni pe ruinele alcătuirilor dărâmate e sbucium și culoare, sunt pachetele de nervi pe care le risipește cu profuziune ceata năvălitorilor robuști ce au umplut arena cu strigătul lor...

O, desigur, un scrupulos estetism nu este un agreabil tovarăș în aprecierea acestei vâltori. Doctorul dela Chișinău avea atâta drept să spuie că chinurile facerii dor și sunt antipatice. Societatea noastră conducătoare în truda ei de închezare are, firește, destule momente brutale și respingătoare. Valul e înform și deasupra lui plutesc multe apariții meschine. E atâta sgomot împrejur, e aventură uneori, e lăfăială parvenită, pe alocurea, e rapacitate adese și o largă eclipsă a bunului simț. Ca în casa nouă a unui îmbogățit în pripă care și-a chemat la el rudele, subț acoperișul confecționat de curând se întâlnesc figuri stângace și rudimentare. Odată și odată, observatorul de mâine în opera lui de retrospecțiune, după ce valorile s'au clasat și procreația

s'a înfăptuit își va putea permite luxul să scrie pagini glumețe despre goana contemporană cu care oaspeții grăbiți la banchetul vieții noi de stat se prezintă să puie stăpânire pe tacâmul lor. Sunt așa de sigur că o justiție târzie îi va ajunge cu verdictele ei, încât ironia ier-tătoare o putem anticipa de pe acum.

Deocamdată însă suntem organismul în epoca de elaborare care cu tot plusul lui de sănătate, sau poate tocmai din acest motiv, trebuie urmărit cu îngrijire ca să nu dea greș. Această burghezie care se naște astăzi în labirintul atâtor transacții de conștiință, această faună agitată a libertății care și-a însușit acțiuni la bănci și opinii politice, trebuie ținută în frâu, ca să nu apuce pe panta povârnișului moral, scoțând la iveală deodată cu triumful clipei și germeul fatal al disoluției. Aici e, poate, cel mai delicat punct din întregul proces de transformare febrilă care se petrece sub privirile noastre. Criza morală a societății ce se face acum în Ardeal esplică atâtea și atâtea balansări de diferit ordin și nu sunt excluse sguđuri apropiate pe urmele ei.

Încolo, trecut odată momentul critic, selecțiunea liniștită va începe și poporul nostru va apuca să primească binefacerile societăților constituite.

Această zi însă e departe încă.

Noi cei de astăzi n'o vom ajungé nici odată. Suntem generația sacrificată, care nu poate avea altă consolare decât ideia că a făcut din jertfa ei puntea de trecere între trecut și viitor.

Fericiți cei de mâine. Ei din mustul ce fierbe astăzi vor putea gusta vinul pur, după ce fermentația a încetat, unda s'a limpezit și drojdiile, vai, drojdiile s'au coborât la fund...

OCTAVIAN GOGA

Iart-o!...

Ca o barcă 'n legănare
Trece 'ncet pe malul mării...
Valurile i-se închină...
Și prin umbrele 'nserării
Lasă 'n urma ei pe zare
Dungă albă de lumină...

Pare-o arătare rară
Ce din ceruri se lăsase
Să 'nălbească lumea noastră...
Spuma hainei de mătase
Cum se scaldă 'n vânt de sară
Face marea mai albastră...

Nici n'o simte malul verde
Cum îl calcă de ușoară;
Joc fantastic de lumine...
Cântă 'ncet... și cum coboară
Vălu-i flutură și-i pierde
Cântecul în falduri line!..

A ajuns acum pe plaje,
Pe nisipul cald și moale,
Ca din spumă răsărită...
Marea în șoptiri domoale
Și uimită ca de vraje
Se retrage aiurită...

Și-apoi fărâmată 'n spume
Se repede 'ntunecată;
Clototind de furioasă...
E iubita mea ce-odată
M'a făcut să plâng pe lume...
Iart-o Mare... că-i frumoasă!...

ZAHARIA BÂRSAN

Nostalgia Țarismului...

Cititorii cari au urmărit scrisul nostru la această revistă, pot descifra ușor din atitudinea păstrată de noi până acum, firul conducător al credințelor pe cari le profesăm. Vor înțelege deci că luptând pe orice cale pentru întărirea ideii de Stat român, fie prin înlăturarea influențelor penibile din trecutul de oprimare, fie prin instrunarea amestecului nefiresc în trebile publice al unor elemente de curând sosite de peste graniță, noi cântărim cu aceeaș măsură antipaticile manifestări, și atunci când ele apar la Dej, și atunci când ne sosesc dela Bălți, și atunci când ne întâlnim cu ele la București. Ori când și oriunde resimțim în cuprinsul zidirei României întregite, efectele operei de dărâmare a acestor întârziări cari nu vor să plece sau a acestor oaspeți pe cari nu i-a chemat nimeni, ne credem datori să ne așezăm în poziție de apărare în jurul unității noastre naționale, atât de dușmănite, și dinăuntru și dinafară. Acelaș gând ne-a călăuzit mereu, și pretutindeni. În virtutea lui am relevat, de-atâtea ori, ieșirile nesocotite ale unor fruntași politici din Ardeal și am așezat mai târziu în adevărata lor lumină, interesele de teighea ale presei de negustori din Capitală. Nu vom trece prin urmare cu vederea, nici proaspetele accente de inconștiență cari, venind din fundul Basarabiei, au găsit răsănit în Parlament prin glasul unor români de peste Prut, foarte, foarte nemulțumiți de soarta lor actuală.

E vorba despre supărătoria declarație făcută deunăzi la Camera în numele așa zisului partid fărănesc din Basarabia de către o seamă de deputați, în frunte cu domniile Pantelimon Halippa, Ion Buzdugan, și C. Stere. Acești „singuri reprezentanți autorizați ai Basarabiei”, croiți după chipul și asemănarea dlor Iuliu Maniu și Alexandru Vaida, și-au luat asupra lor rolul de bocitoare ale stărilor dintre Niștru și Prut, înfățișând înaintea noastră un tablou încadrat în doliu. S'ar părea că nu există în lume un colț de țară mai urgisit decât acesta. Dacă ar fi să credem teribila poveste, Basarabia trăiește de când s'a alipit României, sub un regim pentru care nu s'ar găsi asemănare decât în trecutul cel mai întunecat al administrațiilor coloniale din Africa... În acest „cimitire” al drepturilor cetățenești, viața intelectuală e strivită sub călcăiul brutal al despotismului, iar averea, cinstea și

viața locuitorilor e la discreția agenților polițienesci ; pentru toți Bivolii și toate Sfeclele dela Soroca și Cahul, „*Prutul a devenit din nou un hotar blestemat!*...

Și să nu credeți că aceste grozavii se pun în cărca guvernării liberale de astăzi. „Reprezentanții autorizați“ ai Basarâbiei nu ridică otrăvitele lor critici împotriva unei cărmuiri nepricepute și brutale, a cărei soartă e desigur alta decât aceea a eternității. Nu. Domnii Pantelimon Halipa, C. Stere și ceilalți tovarăși ai lor, au ce au cu însuș regimul românesc statornicit la ei acasă. Ei nu învinovățesc un partid politic sau o rea administrație, ei fac procesul întreg al Unirii, scormonind în cei cinci ani din urmă, și scoțând la iveală mizerii, abuzuri și revoltă. Robii din Rusia de ieri au aierul că regretă înfăptuirea unității naționale, și cuprinși de o bruscă nostalgie a cnutului, strigă din baierile inimei lor românești :

— *În România de azi, e mai rău ca pe vremea țarismului ...*

* * *

Mai rău ca pe vremea țarismului?...

Nu ne-am mira să rostească asemenea vorbe aristocrația și burocrația privilegiată a Imperiului moscovit de ieri, toți „barinii“ deposezați astăzi de latifundiile și slujbele în cari huzureau. Pricepem, de pildă, amărăciunea de refugiat parizian a dlui Krupenski. Până la un punct, înțelegem chiar și pe d. C. Stere, care mai demult se putea plimba prin Siberia, pe socoteală guvernului din Petersburg, exact pentru aceleaș păreri politice datorită cărora, după o scurtă și trândafirie colaborare cu Mackensen, se găsește astăzi prizonierul Parlamentului român... Dar, să fină un astfel de limbaj tocmai fiii și nepoții nenorociților bătuci la tălpi, spânzurați de mâini și înjuțați la plug, fiii și nepoții țărancelor maltratate și batjocorite de stăpânii lor, violate și necinstite pe temeiul senorialului *jus primae noctis*¹⁾, fiii și nepoții atâtor servi ținuți în besna neștiinței și a sărăciei? Iată ceace ni se pare mai mult decât ciudat...

Prin ce minune mâinile acestea, pe cari se mai văd încă urmele lanțurilor, se pot ridica amenințătoare împotriva Statului românesc, și gurile acestea, cari nu se puteau deschide acum câțiva ani decât sub amenințarea ucigătorului „Pohod na Sibir“, pot striga dușmănoase, fără nici o remușcare, în cuprinsul granițelor noastre întregite : — „*E mai rău decât sub regimul țarist?*“

Răsfoiți *Memoriile* prințului Urusoff, fostul guvernator al Basarâbiei, — pentru ca să nu vobim despre strigătele de desperare ale revoluționarilor ruși, ci despre constatările clasei conducătoare rusești, — și reamintiți-vă subț ce apăsare au trăit o sută de ani locuitorii Basarâbiei noastre scumpe. Întâmplător, tocmai acum se publică în revista

¹⁾ Cei cari cred că toate acestea sunt exagerări stilistice, tendențioase, să citească documentata carte, scrisă în franțuzește de *Grigorie Alexiuski*, fost deputat în Dumă, și intitulată *Rusia modernă*.

Viața românească din Iași, — care este a aceluiaș Stere dela Camera, — o serie de articole ale unuia dintre cei mai aleși luptători pentru cauza basarabeană, d. dr. P. Cazacu. Distinsul publicist examinează, în culori încărcate de realitate, „situația în Rusia înainte de războiul mondial“, sprijinindu-se pe cele mai autentice mărturii pentru a arăta că întreaga clasă țărănească din Basarabia „deși personal liberă, era sclava arbitrarului, ilegalității și ignoranței, Subt imperiul acestor împrejurări, țăranul își pierde toată energia pentru a-și ameliora în mod legal soarta. El devine pasiv și fără suflet, oferind un teren fertil pentru progresul tuturor viciilor . . .

Și cine credeți că vorbește astfel? Plehanov, Kerenski, sau Lenin? Nu. Vorbește contele Witte, fostul prim-ministru al țarului Nicolaie al II-lea. Vorbește unul din apărătorii legitimi ai autocratismului rusesc. Vorbește călăul, înduioșat de soarta tragică a victimei... Întreaga Rusie de ieri gemea într'adevăr subț călcâiul opresiunii. Cine n'o știe? Administrația era pe mâna unor funcționari cari se purtau cu poporul ca seniorii medievali cu șerbii lor. Cenzura rețea orice avânt intelectual. Înfrigorătoarele ascunzișuri ale închisoarei Petropavoslovsk înghițea în zidurile lor reci și cele mai timide revendicări cetățenești. O sută de mii de proprietari rurali stăpâneau întreaga țară. Numai „Udielurile“ familiei imperiale cuprindeau 50 de milioane de desiatine de pământ față de cele 130 milioane de desiatine ale întregii proprietăți țărănești. Biurocrația se întindea ca o pecingine parazitată, — statistica arătase în ultima vreme câte un funcționar la fiecare 89 locuitori valizi.

Dar, dacă aceasta era situația în toată Rusia, soarta bieților noștri moldoveni de peste Prut pe care-i aștepta o înjositoare desnaționalizare, se înfățișa cu atât mai tragică. În toată Basarabia n'a reușit să trăiască nici un ziar românesc. Viața națională nu putea să se refugieze nici măcar în zidurile școale unde câțiva cărturari obscuri se canoneau să descure sufletul unei nobile-tradiții de limbă, în pâcla greoaie a slovelor chirilice. Și continuam să murim ca națiune pe acest pământ stropit cu lacrimi, înecat în uitare și în neștiință, fără glorie și fără rezistență, așezându-ne unica noastră nădejde în admirabila putere de viață a unui popor care cunoscuse odinioară atâtea strălucite zile de mândrie.

* * *

Astăzi, orice s'ar zice, cătușele cele grele au căzut. Țărănimea basarabeană a intrat în stăpânirea pământului pe care-l muncește și, pe care, o spunem în treacăt fără nici o compătimire pentru clasa marilor proprietari expropriați radical, îl va plăti cu 200 lei hectarul. Stăpână acum pe prodsul muncii ei, această țărănime își poate crește copiii, neturburată, în școli românești; zăgazurile s'au rupt și valul de energie poate ieși din besna mohorâtă a satelor înstrăinate, câștigând pe seama fieărui locuitor la care are dreptul să râvnească în propria

lui țară. Că în drumul acesta, spre definitivă consolidare a Statului se pot ivi piedici sau aparițiuni nedorite, se poate. Ele vor fi date la o parte, de-a bună seamă, cu puterile unite ale tuturor Românilor laolaltă, și nu printr'o încăerare între provincii.

Constituția pe care, cu atâta inoportună stăruință ține s'o voteze partidul liberal, poate fi de-asemeni criticabilă, și în conținutul ei cași în mijloacele cari au fost alese pentru a i se da ființă legală. Nimic nu îndrituiește însă pe niște oameni, abia scăpați din ghiarele unui absolutism degradant, să afirme că ea e o „consacrare a regimului de arbitrar care sugrumă Basarabia“. N'avem intenția să ne erijăm în apărători ai procedeeleor actualei guvernări liberale. Ba am uni oricând protestul nostru împotriva chipului cum a fost „ales“ Parlamentul său. Aceasta nu însemnează însă că vedem în textul *pactului fundamental* un motiv pentru ruperea „contractului“ pe care dnii Bodnaniuc, Ceaglac, Lerner sau Stepanof, cred că Basarabia l'a încheiat cu vechiul Regat, la 27 Martie 1918... Dimpotrivă, față de neplăcerile actuale, stârnite de un ministru sau de un prefect trecător, noi opunem definitivă biruință a vieței naționale pe pământul rupt la 1812 ca o bucată însângerată din trupul bătrânei Moldove, — biruință care dă suprema posibilitate de a remedia orice rău.

„Dar, poate că acest câștig pe seama patrimoniului nostru de rasă nu este suficient pentru a potoli amarnica supărare a domnilor pomeniți mai sus. Ar trebui să nu privim deci lucrurile prin prisma sufletească, ci să ne uităm, cum s'ar zice prin „oglinnda stomacului.“ De ce se plâng oare îndârjiții apărători ai libertăței țariste, libertate pe care sbirii isgoniți astăzi o scriau pe spinarea lor cu lovituri de harapnik? Pentru ce nu le place regimul românesc pe urma căruia se pot intitula foști miniștri, încasează diurne de deputat și se plimbă în luxoase automobile, pe străzile Chișineului, sau pe calea Victoriei? Bucuros suntem dispuși să examinăm individual, și situațiile lor personale, dacă mântuirea smulsă pe seama Românismlui, nu-i mulțumește, coborându-ne în trecut prin întunecimile unde vegetau toți acești foști dascăli, foști țarcovnici sau foști judecători de pace; pe cari apele revoluționare, — ale unei revoluții făcută de alții, — i-au ridicat la suprafață, deasupra unui popor care merită oricum reprezentanți mai vrednici decât aceștia și care, fără îndoială îi va avea odată... Ar trebui să mânuim pana viguroasă sau tăioasa cunoaștere de oameni a dlui Leon Donici pentru a fixa curba ascendentă realizată de toți acești domni cari, ieri mâncau pământ în cine știe ce sat de lângă Nistru, iar astăzi, oaspeți obișnuiți ai meselor dela *Athenée Palace* poartă mănuși fine de piele de căprioară și își lustruesc unghiile cu lac. Ei se prefac că înjură soarta care i-a deslipit de Rusia (fără ca cel puțin să-i arunce în raiul muritorilor de foame care e Republica sovietică) ei blestemă ziua Unirei, și își permit să spună că „Era mai bine pe vremea Țarismului“.

Nenorocitul Bâzdăgă de ieri, e astăzi un amenințător Buzdugan...

* * *

Prințul Urusoff povestește într'una din amintirile sale, o scenă, care ne-a rămas în minte. Noul guvernator al Basarabiei sosise la Chișineu de curând, când într'o zi i se anunță că o delegație de țărani, așteaptă cu o plângere pe treptele palatului guvernial. Prințul Urusoff s'a îndurat să primească această ceată de „mojici” chinuiți și firavi, cu priviri rătăcite și nesigure, cu gesturi scurte și speriate. Erau țărani moldoveni, porniți din cine știe ce văgăună de pe șesul basarabean, cu jalba lor umilă și șovăitoare. Când au ajuns înaintea guvernatorului, s'au repezit toți cu fețele la pământ, într'o atitudine de prosternare prelungită... Niciunul nu mișca, toți încremeniseră, îndoiiți de șale, ca înaintea unei divinități. Stăpânul lor a stat câteva clipe, uimit el însuș, s'a apropiat apoi de supușii săi, întrebător. După câțiva pași, s'a oprit. Jalba, pe care o aștepta din mâinile lor tremurătoare, nenorociții aceia o purtau înfiptă de-asupra capetelor plecate...

Ei bine, astăzi țăranul acesta batjocorit a ridicat capul. Jalba lui nu mai e o prosternare, — e un drept. Casa lui nu mai e o întunecată pușcărie, ci o țară în care *el* este stăpânul. Viitorul lui nu mai e pieirea sigură, ci o desfășurare normală a forțelor istorice cari i-au stat atâta vreme încătușate. Acum, dacă mai sunt și nesocotiți cari încearcă să stropească cu noroi orizontul acestei perspective, — nu e de mirare. Șantajul regionalist îl cunoaștem, de pe meleagurile noastre.

Dar, să ni se dea voie să nu ne speriem de svârcolirile lui neputincioase.

ALEXANDRU A. HODOȘ

Oaspetele cel așteptat

— Novela —

În noaptea aceea, un om intrase în ograda lui Niculai a Dochiei. Cum l-a simțit cânele, Dulău, s'a repezit la dânsul să-l muște și să-l îndeapărteze de casă. Omul se apăra cu un băț gros, tovarășul lui de drum și ajunse la ușa casei.

— Ci scoală odată omule, vorbi nevasta din casă, n'auzi cum bate cânele?

— Iaca mă scol, babo; da, cine Doamne iartă-mă mai umblă noaptea pe o vreme ca asta, răspunse Niculai dându-se jos din pat. Puse mâna pe bățul lui și se îndreptă spre ușă. Din spatele ușii strigă către cel de-afară:

— Care-i acolo!

— Oîm bun, fû răspunsul.

— Dacă-i om bun, ce cauți la vremea asta pe la casele oamenilor? întreabă Niculai. Pe urmă, ca să se asigure mai mult, continuă: Singur?

— Singur, dacă-ți vrea să mă primiți, se rugă cel de-afară.

— Apoi ia să vedem, zise moșneagul și se întoarse în odae, căută pe întuneric chibriturile și aprinse lampa.

— Să-i dăm drumul, zise nevastii; ia un om năcăjit, că de bine nu umblă el acû pe drumuri!

Niculai se duse la ușă și o deschise. Făcu loc străinului să intre în odae, apoi încue ușă bine, cu amândouă zăvoarele.

— Sara bună, făcu străinul către Niculai; bine v'am găsit, zise către Maranda, baba moșneagului.

— Bună să-ți fie inima, răspunse moșneagul, cam supărat că i-a stricat somnul.

Străinul se uită întâi la moșneag, apoi la babă; se uita așa de cu drag, par'că nu i-ar fi văzut de cine știe câtă vreme și i-ar fi dorit mult, tare mult.

Niculai a Dochiei se uită și el la străin, însă omul ce-l avea sub coperișul casei sale nu-i spunea nimic, nu-i deștepta nici cea mai mică aducere aminte. Maranda îl privi pe străin cu acea curiozitate pe care ți-o ațâță vederea unui lucrul nou și neașteptat dar nici ei nu-i spunea nimic omul ce avea în față.

Străinul era îmbrăcat soldățește, în haine vechi și cărpite. Era un om înalt, cu privirea limpede ce căuta drept în față, cu mustăți negre, groase.

— *li hi rătăcit drumu*, începu vorba Niculai, gazda.

— Rătăcit, răspunse străinul; cu ajutorul lui Dumnezeu l-om găsi dimineață. Că eu vin de departe, tare departe și noaptea-i greu de umblat.

Străinul se uita prin casă, par'că ar mai fi fost pe aicea și unele lucruri par'că i-ar fi adus aminte de ceva. Maranda îl privi bănuitor, însă când dădu cu ochii de ochii lui, îi pieri orice îndoială.

— Apoi să ospătezi o leacă, zise Niculai către străin; tu Marandă, ia vezi...

— Mulțămim, răspunse străinul; nu-i nevoie.

— Dă, vorbi moșneagul, ce s'o găsi; ca'n război, ce ne-a mai rămas. Ai umblat *pe-acolo*?

— Ei, umblat, zice străinul; pe unde n'am umblat eu... Toată lumea am călcat-o. Doi ani am stat la nemți prizonier. Eu am fugit și-am tot mers, mult am mers pân'am ajuns la noi, c'acuma de, se chiamă că-i țara noastră, ne-am unit și cu moldovenii și cu românii.

Maranda așternu mâncare pe masă. Străinul își făcu întâi cruce, pe urmă începu să mănânce.

— Iaca, Vasile al nostru, nu s'a mai întors, zise Niculai a Dochiei. Nevastă-sa oftă odată adânc și gândi: De-acuma nici nu l-om mai vedea decât pe ceia lume!

— L-am tot așteptat, continuă moșneagul... De la o vreme ni-am luat nădejdea. În zece ani nici o veste nu ne-a căzut dela Vasile. Unde s'a dus el, tomna în Siberia l-au dus!

— Așa era pe-atunci, vorbi străinul. Poate s'o'ntoarce, câți nu s'au întors?

— Am fost noi sorociți să n'avem parte de copii, se tângui moșneagul.

Străinul nu răspunse. Se bucura însă de spusele moșneagului și tăcea, mirat oarecum că nimeni nu-l mai cunoaște.

— Iaca, vorbi străinul după ce ospătă, eu dimineață am să plec că m'așteaptă un negustor...

— Apoi te-i culca și dumneata, că-i fi trudit, zise moșneagul.

Străinul se căută în buzunar și scoase o batistă în care își ținea banii. Desfăcu batista și numără încet opt mii de ruble. Niculai și nevastă-sa se uitau ca aiuriți la atâta băneț, cât nu mai văzuse la un loc toată viața lor. Lui Niculai îi trecu prin minte un gând și se uită cu atenție la străin, măsurându-l. Baba își zise că trebuie să fie bogat feciorul. Străinul dădu banii moșneagului ca să îi păstreze până dimineață.

Când a avut atâția bani în mâinile lui, moșneagul îi strânse cu atâta putere, ca și cum n'ar mai fi voit să se departă vreodată de ei. Ii ascunse în odaia cea curată, la un loc pe care numai el îl știa și după aceia veni să se culce.

— Apoi să dormim, vorbi Niculai cu vocea cam tremurătoare, că'ndată se face ziuă. Noapte bună, voinicule.

S'au culcat toți trei. Străinul în patul în care dormia Vasile odinioară, înainte de a fi plecat de-acasă, moșnegii în paturile lor.

II.

— Nu m'au cunoscut, se gândi străinul. Atuncia abia-mi înfiera mustața. Eram aproape un copil când am plecat și iată, acum sunt om. Mare bucurie am să le-aduc dimineață când le-oi spune cine sunt eu. Oare au să mă creadă, se întrebă cu oarecare îndoială?

Pe urmă, străinul își reclădi toată copilăria lui, cu toate amintirile care-i năvăliau puternic în minte și se simți strâns legat de casa lui, de ogrorul lor, de toate câte le găsisse în ființa încă. Adesea, în pribegia lui, socotise că ceasul acesta nu va sosi și îi venia să creadă că el e sortit să trăiască veșnic despărțit de ai lui, și atunci cânta cântece de jale cum auzise pe alții cântând în copilăria lui.

Ii era ciudă oarecum că nu l-au cunoscut părinții lui și îi venia să se scoale și să strige așa, pe întuneric: „tată și -mamă, eu sunt Vasile al vostru și m'am întors“, însă se reținu, căci așa își făcuse socoteala, că dacă nu l-or cunoaște, el să le spună numai a doua zi cine este...

Se înturnă pe o parte, se înturnă pe cealaltă și cu toate că era trudit, nu era chip să adoarmă. Se lungi pe spate, își așeză mâinile sub cap, și cu ochii deschiși, par'că ar fi voit să pătrundă întunericul odăii, rechemă clipele de altă dată. I se părea că cei zece ani, cât a trecut dela despărțire n'ar fi decât o clipă. Și atunci, în ajunul plecării, tot așa, ca și acum, nu putea să adoarmă. Gânduri îl frământau atunci, gânduri îl frământau acum. Atunci simția ca o durere în inimă, păreri de rău, teama de necunoscut pe care avea să-l înfrunte, acum inima îi tresăria de bucurie și necunoscutul prin care trecuse îi apărea cu pete și luminoșuri...

— Și viața asta, își zise, prin câte nu-i e dat omului să treacă; dacă are zile, scapă!

Își aduse aminte de văru-său Gheorghe Sfeclă, cu care împreună au plecat. Gheorghe a căzut în Carpați și acolo a rămas.

— Dacă n'are omul zile, își completează gândul străinul.

Niculai, nu putea nici el să adoarmă. Ii era teamă ca nu cumva oaspetele să fie vre-un răufăcător și cine știe cu ce gânduri a intrat în casa lui. Mai ales nu putea pricepe cum de i-a dat banii ce avea asupra-și să îi păstreze până dimineață. Ii era ciudă că nu l-a întrebat îndată cum îl cheamă, însă tot el chibzui că dacă n'ar fi voit să-și

deie numele lui, trebuia să-l creadă pe vorbă. Nu se gândia că acela pe care îl găzduia ar putea să fie chiar copilul lui pe care îl aștepta. Pe copilul lui, el îl vedea mare, însă în minte avea întipărit chipul celui cu zece ani în urmă, flăcău fără mustăți. Banii, nu voia în ruptul capului să-i înapoeze. Și atunci, îi fulgeră încă odată în minte gândul: să-l omoare, da, să-l strângă de gât prin somn. Cine are să știe? Numai el. Și de ce n'ar face-o, chibzui. Lui cum i-au luat copilul și i l-au ucis cine știe unde!

— Nu-i păcat să omori, se gândi. Cum mi-au ucis copilul meu și nu le-a fost milă nici de mine, nici de noi că suntem bătrâni și n'are cine să ne ajute?

Gândul acesta pusese stăpânire pe întreaga lui ființă și era grăbit să-l împlinească cât mai repede. Se sculă încetitor din pat și stătu câțva timp lângă margina patului. Era hotărât și era așa de liniștit par'că s'ar fi dus să ia o gură de apă.

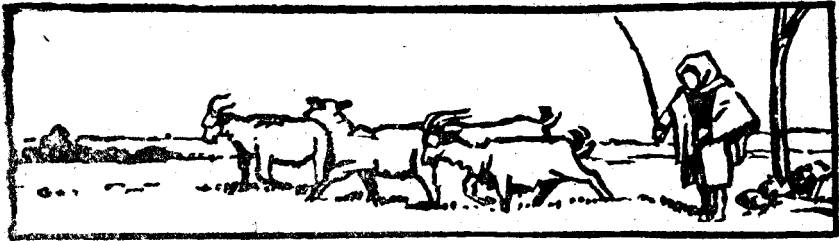
Străinul, cu ochii deschiși, îl zări prin întuneric și îi urmăria toate mișcărilor. Niculai făcu doi pași, apoi se opri, în mijlocul odăii și ascultă. Nu se auzia nici un șgomot din afară, nimic nu se auzia. Mai făcu doi pași și se opri lângă patul în care odihnea străinul. Ascultă iar și deodată își apăsă greu mâinile pe gâtul celui care dormia și strânse puternic. Străinul se svârcoli și abia putu să spună: Tată! Cuvântul acesta pe care nu-l mai auzise de zece ani, îl cutremură. Glasul îi era cunoscut; numai Vasile îl chema așa de dulce când era mic. Mâinile lui Niculai se deslipiră de gât și lipsit de puteri căzu pe trupul copilului, izbucnind în hohote de plâns.

— Ce-i, ce s'a întâmplat, Doamne? întrebă Maranda speriată și sări din pat aprinzând o luminiță.

— Iaca, s'a întors Vasile, vorbi printre lacrimi Niculai, și greu păcat a căzut pe mine, ho-ho-ho!

Cu ochii lui blânzi și iertători, Vasile privia în ochii maică-sei, care își vedea copilul și se mira ea însăși cum de nu l-a putut cunoaște dela început, ori poate că Dumnezeu i-a luat mințile în ceasul acela, orbind-o de fericirea neașteptată ce-i intrase în casă...

VASILE SAVEL

Iarăș năvala străinilor

— Câteva dispoziții ale tratatului de pace —

Mișcarea studențească, care continuă să se menție ca una din cele mai grave probleme dela ordinea zilei, încurcă serios sforările și tactica partidelor noastre politice. Cititorii noștri își reamintesc, desigur, de platforma electorală a acestor partide. Cu fiecare alegere apăreau în fața alegătorilor, deoparte „trădătorii“ de alta „salvatorii“ țării. Dar, cu toate alegerile numeroase — prea numeroase chiar — cu toată răfuiala din Parlament și din ziarele de bulevard, chestiunea „trădării și salvării“ țării rămânea tot așa de nelămurită. Era și firesc să se întâmple astfel, deoarece rezultatul pozitiv se căuta în succesul imediat: vânturarea intereselor țării era numai un mijloc spre a-l atinge.

Multe din lucrurile pe cari nu au voit să le lămurească până astăzi toate campaniile electorale, sunt pe cale să le lămurească studenții prin mișcarea ce-i frământă de mai bine de două luni. Mișcarea studențească a lovit cuiul în cap și fără să fi intenționat, a ajuns și ea la Conferința păcii, pentru-că într'adevăr, de deacolo se trag și unele din cauzele mișcării lor de astăzi.

Amuțirea șampionilor noștri politici, pe cât de neașteptată, pe atât este de explicabilă. S'a întâmplat par' că dela un timp încoace, ceva neobișnuit. Societatea românească cu reputația sa de o superficialitate cunoscută a început — spre sincera noastră bucurie — să raționeze, să aprofundeze lucrurile, cântărind nu numai vorbele, ci și faptele oamenilor. Și când e vorba de fapte, unii politicieni nu rezistă nici celui mai nevinovat examen. Este o evoluție firească aceasta, adevărat, cam târzie, dar nu *prea târzie*. Meritul, de a fi îndrumat opinia publică în aceasta direcție, îi revine, hotărât, în mare măsură studențimei noastre.

În căutarea mijloacelor de-a opri năvala străinilor, era firesc ca studenții să scoată la iveală întreg complexul de cauze care îngreunează așa de mult situația elementului românesc în propria lui țară. Și cu cât opinia publică pătrunde mai adânc problema, cu atât mai

mult „salvatorii“ țării se transformă în pitici, bucuroși că nu-i observă nimeni.

Problema străinilor în România a sădit-o, propriu zis, tratatele de pace, a alimentat-o și a copt-o administrația statului român. Într'adevăr, studiind clauzele tratatelor de pace, vom ajunge la durea-roasa constatare că România nu a avut apărători la Paris.

Chestiunea cetățeniei române — principalul izvor al pacostei cu străinii — este regulămentată de tratatul dela 9 Decembrie 1919, de convenția suplimentară a tratatului cu Austria. În sensul dispozițiilor din acest tratat:

a) vor fi recunoscuți cetățeni români, cu drepturi depline și fără nici o formalitate, toate persoanele *domiciliate* pe întreg teritoriul României din momentul intrării în vigoare a acestui tratat,

b) vor fi recunoscuți drept cetățeni români acei locuitori din Austro-Ungaria mai bătrâni de 18 ani, cari au facultatea în baza acestui tratat să opteze pentru cetățenia română și înfățișat,

c) naționalitatea română se poate câștiga de plin drept și prin simplul fapt al nașterii pe teritoriul României de persoanele cari nu pot dovedi o altă naționalitate câștigată prin naștere.

Prin urmare, tratatul din 9 Decembrie 1919 ne impune ca cetățeni români pe toți aceia cari sunt domiciliați pe teritoriul României în momentul ratificării tratatului — adică până în 1920 —, pe toți aceia cari numai s'au născut pe teritoriul revenit nouă și inderizabili altora (cehilor, sârbilor) și înfățișat cu oarecari condiții de etate și termen, pot opta pentru cetățenia noastră toți aceia cari au locuit vreodată pe teritoriul nostru. Cu un cuvânt, au devenit cetățeni români toți aceia cari au vrut până 1920, sau, prin opțiune până în 1921—1922.

Față cu aceste dispoziții extrem de păgubitoare și nedrepte pentru noi, tratatul dela Trianon cu Ungaria (4 Iunie 1920), reglementează pentru ceho-slovaci și jugoslavi, aceiași chestiune cu totul în alt spirit.

Articolul 61 prevede ca regulă generală următoarele :

Toate persoanele cari s'au *indigenat* pe un teritoriu ce mai demult aparținea monarhiei austro-ungare, cu excepția cetățeniei maghiare, vor câștiga imediat cetățenia statului care exercită suveranitatea asupra teritoriului respectiv. Iar articolul următor vorbește astfel: În Ceho-Slovacia și Iugoslavia cetățenia acestor state va putea câștiga numai de acele persoane cari au avut *indigenat înainte de 1 Ianuarie 1910*. După această dată, cetățenia se poate câștiga numai cu învoirea statului respectiv. Dacă această învoire li-s'a denegat, aceștia vor câștiga cetățenia statului unde au avut indigenatul din urmă, ceiace pentru România înseamnă *domiciliu* în baza tratatului din 1919. Iată deci, că tratatul dela Trianon nu numai că restrânge stabilirea elementelor indezirabile pe teritoriul Jugo-Slaviei și Ceho-Slovaciei, ci în același timp deschide pe seama lor o nouă porțiță spre România.

Punând dispozițiile celor două tratate față în față, am fi curioși să știm cine mai îndrăznește să pretindă că interesele țării românești

au fost reprezentate și apărute la Conferința păcii?... Iată de ce s'au închis ghiozdanele d-lui Vaida-Voevod și ale dlui Mârzescu, încheind *volens-nolens*, mai mult *nolens*, polemica „tradării și salvării intereselor țării”. Pentru că nu prevăzuseră această incomodă eventualitate.

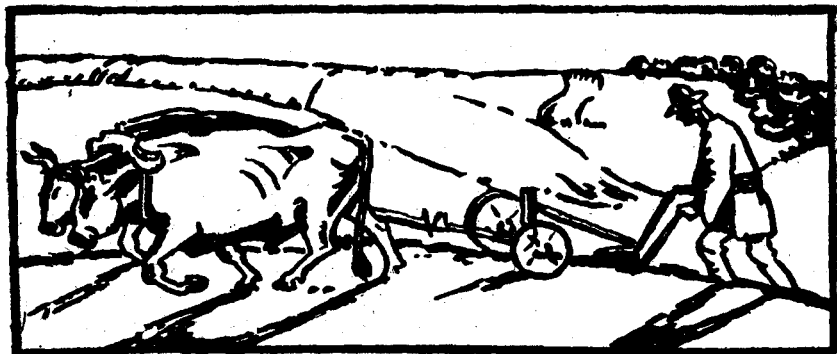
În afară de clauzele tratatelor, chestiunea străinilor — durere astăzi cetățenia de plin drept — s'a mai agravat și din lipsa de pricepere și interes a administrației românești care — după câte am văzut — de multe ori se bucură de clauzele tratatului. Aci, firește, nu mai lipsea interesul, ci el devenea de altă natură. Astfel am ajuns în trista situație, ca pentru oprirea năvalei străinilor să nu dispunem decât de o singură lege, cea din 2 Martie 1921 votată de guvernul Averescu care deși înțelept redactată, nu cuprinde decât latimea polițienească și economică. De latimea politică nu se putea ocupa, fiindcă aceasta s'a creiat mai târziu.

Dacă este adevărat, că tratatele trebuiesc respectate, tot atât de adevărat este că statul va trebui să ia măsuri de apărare. Și aceasta se poate face chiar respectând tratatul. Pentru aceasta vom da un exemplu actual, petrecut la una din fabricele din Cluj. Un individ produce un certificat de naștere din Halmei, în baza căruia e recunoscut drept cetățean român. Intrând în țară nu se stabilește la Halmei, ci aici în Cluj. Neputându-l expulza din cauza tratatului, îl putem totuși evacua la Halmei în baza legii votată de guvernul Averescu. Evacuarea la Halmei, suntem siguri că va însemna repatrierea sa în Ungaria, deoarece misiunea cu care a venit dela Budapesta îl leagă, anume de Cluj.

Iată unul din miile de cazuri care s'ar putea rezolvi fără să ne izbim de tratat; evacuarea la locurile de origine din motive de ordin economic. Firește, aceasta numai pânăcând nu va veni un guvern care să găsească și mijloace de ordin politic, care trebuiesc cu orice chip găsite.

I. BĂNĂȚEANU

Din trecutul artei noastre

— Peisagistul Andreescu. —

Într'a doua jumătate a secolului trecut, pe vremea când Grigorescu, întâiul nostru pictor național, punea temelia măreței sale opere, țara noastră se împărțea din opera — sfințită cu darul lui Dumnezeu — a peisagistului Ion Andreescu.

Și poate că această apropiere chiar, această înfrățire în activitate ce-i caracterizează până la un punct pe Andreescu și pe Grigorescu, — această fatală apropiere poate îndreptăți punerea alături de Grigorescu a marelui peisagist Andreescu.

Însă cu un temperament mult mai firav și cu mult mai neadaptabil mediului, Andreescu, crescut în școala naturei și adăpat la izvoarele de nesecate inspirații ale pictorilor dela Barbizon, a rămas până la sfârșitul scurtei lui vieți lipsit aproape cu desăvârșire de imensa fericire a izbânzilor.

Depart de a nu fi fost cunoscut și prețuit, întru cât pictura lui atrăsese atenția câtorva cunoscători, Andreescu rămânea în penumbra în care a și pierit, din pricina faimei așternute mai repede, printr'un capriciu al sortii, asupra ilustrului său tovarăș de vise și de activitate, Nicolae Grigorescu.

Ceeace n'a împedicat, firește, ca de îndată ce a dispărut Andreescu, opera lui să fie mult prețuită și precupețită cu aur de acei ce băgaseră de seamă în sfârșit, c'a murit încă un artist mare și tot deodată un mare nedreptățit.

De o cinste sufletească fără de margini, acest adevărat Chatterton al picturii noastre — fiindcă tuberculizarea lui a fost o quasi sinucidere, — sufletul acesta rar și atât de bogat dăruit pentru imortali-

zarea pe pânză a frumuseților țării noastre și-a păstrat până la capăt impecabilul „credo“, cu care își începuse activitatea.

* * *

De fel din orașul Buzău unde se mai găsesc prin câteva case câte-o pânzișoară, vre-un colț de natură, sau câte-o natură moartă sfințită de penelul lui, Andreescu, nu mult timp după ce se întorsese din streinătate, deschise o expoziție, unica-i expoziție, într-o clădire de lângă biserica Stavropoleos, acolo unde s'a ridicat palatul poștei și telegrafului.

Însă tare bolnav, mohorât de sfârșitul pe care și-l presimțea, Andreescu deabia desfăcu, și cu câtă greutate, câteva tablouri.

Prețurile modeste din catalog, — patruzeci, șazeci, optzeci, o sută de lei, cel mai scump tablou era o mie de lei! — nu prea impuneau plutocrașilor noștri cari se îndeletniceau pe atunci cu achiziționarea de picturi proaste, dar scump plătite p' aiurea.

Așa că artistul, după ce-și ruinase deabinele sănătatea, muncind în mijlocul naturei, pe o vreme aspră, realizând câteva ierni, uimitoare prin sinceritatea, absența ori căror trucuri, ca și prin sentimentul cu care sânt cetluite, deabia își încăpută o sumă cu care să-și acopere cheltuelile...

Aceasta era lovitura de grație, acordată cu toată ușurința de bogătașii noștri cari trebuiau, după vre-o câteva luni, să-și dispute pânzele marelui peisagist.

* * *

Puține la număr, picturile lui Andreescu, strâns legate prin tehnica lor de acele ale marilor peisagiști de la Barbizon, aproape toate lucrările acestui peisagist de mare aliură, — roadele unui suflet de artist ajuns la o rapidă maturitate, — dau pe față, cu toate, o adâncă înțelegere a tuturor tainelor picturii.

Călăuzit însă mai mult de instinct, de adâncul sentiment al naturei, cu care fusese dăruit și care precumpănește în mai toate lucrările lui, Andreescu rămase cu totul strein de orice facticități de execuție, de tot cecece împinge spre manieră pe alții și atrage mai cu osebire, prin părți comune pe profani și pe falșii cunoscători în ale artei.

Nu-i de mirare deci că aproape în toate peisagiile lui Andreescu morocânoșia, tristețea naturei e redată cu o putere ce-i peste puțină să nu impresioneze.

În toamnele lui domnește toată tristețea toamnei noastre, cu trunchiuri de copaci vlăguiți și cu raviști de păduri desfrunzite.

Rar se arată vre-o făptură vie în aceste sincere închegări ale dezolării firei. Iar cerurile din pânzele lui Andreescu, stăpânite de învălătuciri de nouri groși, — împlinesc până într'atâta fondul acestor adevărate drame ale naturei, că-i peste puțină să nu simți cum intențiile artistului sânt deplin înfăptuite.

Dar, printre alte frumuseți din „Muzeul Simu“ sânt și câteva minuni picturale datorite lui Andreescu. Și printre acestea un peisaj cu o priveliște dela Fontainebleau, — una din operele cele mai de valoare ale picturii românești.

* * *

Inimitabil, ca și Grigorescu, până astăzi Andreescu rămâne în școala noastră de pictură una din acele personalități distincte, a căror originalitate întrece totdeauna vremea în care trăesc.

De aceea opera lui Andreescu, de prin câteva colecții, din „Muzeul Simu“ și din „Pinacotecile Statului“, este un adevărat mijloc de inspirație și tot deodată un izvor de înprospătare a puterilor și de refacere pentru reprezentanții splendidei „aureamediocritas“, ca și pentru toți acei ce simt în ei o adevărată chemare pentru artă.

Ca și marii lui precursori din ilustra școală peisagistă amintită, Andreescu trebuie socotit, alături de marele Grigorescu, ca unul dintre acei puțini cari însemnează în artă caracteristica unei epoci.

N. PORA

O nouă formulă a echilibrului european

— Intre Roma și Paris —

În ultimul timp, de câte-ori voim să auzim o formulă clară și precisă a politicei zilei, trebuie să plecăm urechea spre Roma. Un guvern de oameni noi încearcă să introducă mijloace noi în toate ramurile activității publice. Firește, raporturile internaționale ale regatului cu puterile străine se resimt adânc de această mentalitate care conduce destinele Italiei. Astfel în locul expozeurilor alambicate ale conțelui Sforza și în locul urzelilor secrete ale lui Schanzer, Europa aude accente sincere, necunoscute încă în lumea diplomatică.

A vorbit din nou Mussolini, în Senatul italian. Cam brutal poate, în tot cazul însă pătruns de o sinceritate care dacă nu va putea repara răul trecutului va putea cel puțin deschide noi perspective pentru viitor, discursul lui Benitto Mussolini a sunat ca un necrolog al Impătritei Antante. Și cum necrologul acesta se rostea la Roma, în ceasul în care Franța și Belgia, singure în Ruhr, reprezentau ultimul rest al grupării politice care câștigase războiul și în care Italia putea să joace un rol hotărâtor, cuvântul primului ministru fascist trebuie cunoscut și trebuie înțeles, în lumina însemnătății sale adevărate.

Drumul dela Londra la Paris, bătut de un Delcassé și urmat până în ultima clipă de jertfa unui Briand, nu mai însemna de mult legătura între doi poli ai unei aceleiași politice. Franța, legată prin rostul marilor nenorociri ale trecutului și prin spectrul mereu mai amenințător al primejdiilor viitorului, de litera tratatului dela Versailles, urmează o politică de executare integrală a păcii.

În fața Franței, însă, Germania înfrigurată de dorul revanșei ascunde în formulele celor mai curioase expediente diplomatice, gândul tuturor guvernelor Reich-ului de a câștiga timp și de a pregăti răsturnarea situațiunei politice. Germania nu e o necunoscută în ecuațiunea politică a Europei: ea e factorul sigur al unei acțiuni de sfărâmare a unor tratate cari o încātușează în realitatea unei înfrângeri.

Care a fost din ceasul păcii, atitudinea Angliei? Dacă nu ar părea paradoxal să legăm de opera unui Lloyd George noțiunea de constanță și de precizie, am spune că ea a însemnat o linie dreaptă,

Războiul terminat, continentul a pierdut din importanța lui; Germania înfrântă, despuțată de colonii și lipsită de o flotă de război, a încetat de a mai fi o primejdie pentru Imperiul insular; echilibrul continental odată restabilit, problema politică a Europei s'a schimbat radical din punctul de vedere al guvernului dela Londra.

Anglia a urmat de fapt un drum drept. Germania prăbușită, nu mai putea fi privită ca o dușmană a Mării Britanii. Probleme sentimentale nu preocupă guvernele dela Londra. Canalul Mânecei avea deci iar să se adâncească. Imperiul liberat de preocupările europene, avea probleme mai mari în fața sa. Influența sa în Egipt trebuia întărită împotriva curentului naționalist; în Orient probleme economice și probleme politice de o importanță hotărâtoare trebuiau soluționate. Dela Mossul la golful Persic o mare întreprindere începută destul de fericit, era amenințată de mișcarea Kemalită. În Indii, o nouă încordare era necesară pentru a garanta un „statu-quo” care constituie mândria Angliei.

Anglia avea mult de lucru! Ea nu se mai putea preocupa cu micile, cu măruntele probleme europene. Și apoi, de ce ar întări ea prea mult puterea Franței în Europa? De ce ar rupe ea echilibrul atât de drag diplomaților dela Londra, apăsând în mod hotărât balanța în favoarea Franței? De ce ar adânci ea controversa care o despărțea de Berlin, azi, când Germania învinsă putea fi privită cu simpatie chiar? De ce ar da ea republicei un sprijin nelimitat, care ar îngădui Franței să urmeze cu mai multă autoritate și prestigiu o politică orientală prea independentă?

* * *

E inutil să reamintim trecutul apropiat al anilor de după război, al conferințelor nenumărate, al acelei epoci de diplomatie ambulată, epocă ce va cere o vastă cultură geografică istoricului care mâine va schița diversele ei aspecte.

Spa, San Remo, Cannes, în fine Genova, Londra, Paris, Lausanne, au fost etape ale unei lungi călătorii, care având să precedeze divorțul, însemnau nepotrivirile de caracter ale soților. Dar iată că tribunalul opiniei publice pregătește sentința. Și, poate, că nu a fost fără un anume înțeles, ca tocmai la Roma, în fața senatului Italiei, șeful unui guvern, să spue fără înconjur, adevărul pe care toți îl vedem, dar pe care nimeni nu îndrăznește să-l mărturisească.

— „Nu a fost problemă importantă, în care puterile aliate să fie de acord; nu a fost hotărâre de luat, care să fi strâns pe toți laolaltă. În asemenea împrejurări, trebuie să ne întrebăm dacă Autanta mai există oare, sau dacă existența ei mai are vreun rost?”

Sunt întrebări cari cuprind și răspunsul lor. Acesta e cazul cu întrebarea primului ministru italian. Franța și Belgia sunt în Ruhr; ele răspund unui atac violent al urei și al șovinismului german, — Dincolo de Ruhr un mare război politic și economic, dacă încă nu militar, aduce iar față în față pe adversarii războiului de ieri. Dar oștile aliate nu mai sunt împreună. Zona engleză deși ocupată încă, e con-

siderată ca neutră, și pentruca trenurile franceze să poată trece pe la Colonia, e nevoie de mai multă diplomație, decât dacă ar fi vorba de un neutru adevărat.

Dar dacă oștile nu mai sunt alături, politica guvernelor nici ea nu mai are nici un punct comun. În parlamentul dela Londra liberalii lui Lloyd George atacă fără rezerve, cu patimă chiar „agresiunea” Franței.

Partidul muncitoresc denunță pericolul lui militarist pe care îl reprezintă politica lui Poincaré. Și singurul răspuns pe care îl dă Bonar Law, legat de răspunderea guvernului, e că Anglia nu crede că are dreptul să se opuipe pe față acțiunei guvernului francez. Și astfel, același om care în ajun spusese, că dacă Anglia va fi nevoită să-și retragă trupele de ocupație dela Colonia, aceasta ar însemna sfârșitul Antantei, face unica rezervă a unei neutralități biruitoare care încă nu trebuia părăsită.

Balanța forțelor e încă, netăgăduit, de partea Franței. O armată intactă și o situațiune economică normală, îi îngăduie ori când să facă față unui atac al Germaniei de azi.

Problema se puneă însă pentru ziua de mâine. Care va fi capacitatea de luptă a unei Germanii noi, întărită prin disciplina a 60 de milioane de oameni, având în spatele ei imensele rezerve ale Rusiei sovietiste și sprijinul netăgăduit al tuturor învingșilor de ieri?

În clipa când puntea care lega Dover de Calais se ridică, și când Canalul Mânecei reîncepe să fie hotarul a două politici deosebite, Parisul privește spre miază-zi. Instinctiv, la Roma, oamenii conștienți privesc la rândul lor spre Paris. În uriașa frământare a lumii germane, Italia simte ca o vagă amenințare pentru viitor. Brenerul este azi hotarul unei Italei puternice și învingătoare, hotar inviolabil cât timp în Tirol, o republică austriacă, izolată și robită de povara celei mai grele catastrofe economice, nu cere alt drept decât acela de a trăi. Dar republica Austriacă, este, de sigur, o formulă politică fără viață și trecătoare: mai curând sau mai târziu, Brenerul va despărți Italia de o Germanie unitară și puternică, dornică de realizarea marilor idei, a Europei Centrale teutone și a unui „Drang nach Osten”, idei politice oprite o clipă în mersul lor înainte de accidentul unei înfrângeri militare.

Fără îndoială, Italia trebuie să privească spre apus, căci numai într'acolo se poate cristaliza o nouă formulă de echilibru politic. Numai cu Franța se poate consolida o înțelegere pe baza apărării tratatelor existente. Numai cu Franța, o comunitate de interese poate sigila o comunitate de concepții politice durabile.

Henri de Jouvenel, la Paris, Gayda la Roma au fost, aproape în același timp, autorii noului curent. Fiecare mergea spre același scop, dar fiecare a întrebuițat argumente speciale. E de sigur foarte interesant a se cunoaște astăzi, ecourile presei franceze și ale celei italiene, cari au îmbrățișat acest nou, și totuși vechi, program politic.

În *Le Matin*, Jouvenel constată, cu amărăciune defecțiunea Angliei și se întreabă care e soluțiunea zilei de mâine. Și atunci auto-

rul exprimă în mod fericit această soluție: „Alpii sunt mai ușor de trecut decât Canalul Mânecei; ei despart mai puțin decât marea. Există o conștiință continentală pe care Insularii nu o pot pătrunde, după cum există o legătură de sânge, care apropie pe Latini, și nu pe „Anglo-Saxoni“.

La Roma, *Messagero* și *Tribuna* în mod spontan se făceau ecoul aceluiăș cuvânt de înfrățire latină.

Sunt acestea numai începuturi, dar începuturi simptomatice pentru evoluțiunea politicei europene. Drumul cel bun a fost însemnat. Primejdia a făcut iar să răsuneg glasul conștiinței latine, care dela Roma la Paris, strânge un bloc de aproape 80 de milioane de suflete. Avem dreptul deci să fim recunoscători Germaniei, pentru acest nou dar, pe care nedibăcia și mai ales lipsa de psihologie a cărmuitorilor ei de totdeauna, îl ofere lumii, și mai ales lumii latine.

De-acum Italia urmează drumul cel adevărat al intereselor ei și al intereselor păcii. Benito Mussolini, conștient de marea poruncă a ceasului, întinde iar o mână amicală peste Alpi. Gestul său e încă timid și are numai înțelesul unei făgădueli: dar pasul cel mare a fost făcut, și mai curând decât cred mulți, solidaritatea latină va lua înfățișarea solemnă a unei alianțe politice.

La Paris, aceiași pornire de prietenie se desemnează în favoarea Italiei. *Asprimile unei politici prea intransigente și mai ales supărările mici ale unor controverse trecute, vor face loc, încetul cu încetul, unui avânt de simpatie, care poate, în ceasul acesta mai ales, să se așeze la baza unei pure frății de arme.*

Dela Paris la Roma se ridică în ceasul acesta o tranșeie care să apere drepturile sacre ale Victoriei. Dela București la Varșovia un dig viu a fost durat de prietenia sinceră a două țări, tinere dar mândre de puterea lor.

Europa poate să fie liniștită. Când ceasul părea mai greu, soarta a vrut să înfăptuiască o nouă formulă de echilibru politic.

Paris, 10 Martie 1923.

VINTILĂ PETALA

Obstrucția împotriva Constituției

— O privire asupra situației politice —

Nu credem să invidieze cineva soarta guvernului actual.

Din primele ceasuri ale existenței sale, a reușit să stârnească pretutindeni un zgomotos val de protestare. Ziua bună, zice dictonul meteorologiei empirice, se cunoaște de dimineată... Ei bine, partidul liberal, din clipa în care s'a instalat la cârma țării, a stârnit o furtună care nu s'a mai putut preface în vreme senină. Atmosfera este astăzi, în mod firesc, mai încărcată decât oricând.

Mai întâi, alegerile. Alegeri cari, executate sub comanda dlui general Văitoianu, au fost aspre brutale și mincinoase. Corpul electoral a fost frânt, fără scrupul, sub apăsarea violenței, iar acolo unde intimidarea n'a atins ținta dorită, pumnul rigid s'a desfăcut binișor, și degetele îndemânaticice ale puterii executive au operat sub ocrotirea nopței, în misterul urnelor. Din această încrucișare fericită a abuzului cu scamatoria, s'a născut un Parlament pe care, cu drept cuvânt, alegătorul nu l'a putut recunoaște drept copilul său legitim. Majoritățile cari se pregăteau să ferească România-întregită cu o serie de legi binefăcătoare, nu erau decât niște antipatici pui de cuc.

Nu e de mirare, deci, pentru aceste Adunări, cărora li se atribuie sarcina de a elabora o nouă Constituție, au fost întâmpinate dela început de o categorică ostilitate. Partidele de opoziție și-au manifestat indignarea lor într'o formă care nu lăsa loc la nicio îndoială în ceea ce privește atitudinea lor viitoare. Parlamentul a fost boicotat, tăgăduindu-i-se la toate răspântiile, dreptul de a se înfățișa ca expresiunea adevărată a voinței obștești.

În asemenea condițiuni, am avut toată dreptatea când am afirmat în paginile acestei reviste, că stăruința d-lui Ion I. C. Brătianu de a vota Constituția e mai mult decât inoportună: e aproape primejdioasă. Alta ar fi trebuit să fie atmosfera necesară votării pactului nostru fundamental. Momentul ideal ar fi fost acela al unui consens general

între partide. Iar, dacă armonia aceasta nu s'ar fi putut realiza, — unanimitățile sunt o utopie politică, — cel puțin guvernul chemat să codifice normele tradiționale ale vieții noastre constituționale, să fi fost cristalizarea lămurită a dorințelor populare. În privința aceasta, se poate lua drept pildă chipul în care a fost înfăptuită legea împroprietăririi, de către guvernul prezidat de d-nul general Averescu. A avut și acest guvern, destule dușmării. Lupta cu opoziția a fost chiar foarte aprigă, arma retragerii din Cameră a fost întrebuițată și atunci. Tăișul ei n'a atins însă nicăeri opera de legiferare clădită astfel, și, cu toate criticele ce i s'au adus, reforma a fost votată în mijlocul unei adevărate însuflețiri.

Nu tot acelaș lucru s'a petrecut și cu proiectul de Constituție al partidului liberal. D-nul Ion I. C. Brătianu culege roadele unei nemulțumiri generale. Și, ceea ce este foarte caracteristic pentru a fixa adevăratul cadru al situației, nu atât cuprinsul Constituției în sine, ci mai mult împrejurările în cari se desfășoară încercarea de a o vota, provoacă dificultățile în care se sbat propunătorii ei.

Buba cea mare e, fără îndoială, însăș structura acestor iritante Adunări Constituante. Dar mai e și altceva. Platforma de asupra căreia s'a prezentat partidul liberal în fața țării n'a fost niciun moment nevoia de a redacta noua Constituție. Nu. Făgăduiala amăgitoare a fost alta: *refacerea economică a României*. . . Guvernul precedent dăduse Statului-întregit ordinea interioară necesară oricărei propășiri, încheiase capitolul reformei agrare, refăcuse traficul pe căile ferate și întocmise ceadintăi cumpănă bugetară dela război încoace, realizând un echilibru între venituri și cheltueli. Partidul liberal făgăduia însă și mai mult. D-nul Vintilă Brătianu se ridicase amenințător împotriva legilor financiare ale d-lui Titulescu, și agita în aer o rețetă făcătoare de minuni: *Prin noi înși-ne*. Un partid impopular pretindea să fie întărit în scaunul guvernării, pe temelul priceperii sale în meșteșugul de a conduce trebile publice. Promitea să fie un antipatic, dar priceput gospodar. Și a gospodărit mai bine de un an.

Legenda însă, s'a prefăcut repede în cenușe, odată cu iluziile naivilor. O lume întreagă, decepționată, ostracizează astăzi pe acești scamatori, prinși cu ocaua mică. Nemulțumirile fierb în surda vâltoare a opiniei publice, căci, dacă deziluzia rămasă în urma unor oameni în care ai crezut cu frenezie e plină de amărăciune, nimeni n'a iertat vreodată nepriceputului nedorit de nimeni, care a avut îndrăzneala să îi se împună cu forța. . .

* * *

O parte din partidele de opoziție s'au hotărât deci să-și unească puterile pentru a canaliza pe seama lor aceste nemulțumiri. Acordul naționalo-țărănist e cunoscut. Mijloacele sale de luptă, de-asemena. E un asediu gălăgios și intempestiv împotriva unui edificiu care trosnește din toate închieturile. Nota ridicolă, se înțelege, nu lipsește. Primele valuri de asalt, pornite în ziua când s'a depus în Corpurile

legiuitoare proiectul de Constituție, s'au desfășurat în sunetul trâmbițelor de hârtie și a uruitoarelor de lemn, cari au umplut încănta austeră, cu zgomotul specific al învâlmășelilor din bălci. A fost, în aer, o ploaie de „confetti“ și serpentine care dădea *ședinței istorice* o caracteristică înfățișare de Carnaval... Evident, au fost și câteva încercări, în deranjul cărora s'au ilustrat „leaderii“ atletici ai ambelor tabere. Epilogul: câteva excluderi, o serie de întruniri publice, o manifestație de stradă, și, bineînțeles, hotărârea d-lui Ion I. C. Brătianu de a merge până la capăt...

Se va merge într'adevăr până la capăt? Poate că da, poate că nu... Să nu ni-se ceară să fim profeți. Un fapt este sigur: guvernul liberal își trăește ultimele zile. De aceea, desigur, se agață cu atâta disperare de ceace i-se pare că este suprema țință a existenței sale: noua Constituție.

E posibil ca această Constituție să fie votată. Vâlva stârnită în jurul ei, se va potoli atunci. Uruitoarele se vor opri. Serpentinele se vor mătura de pe jos. Dar, urmarea? Cine va primi asupra sa însărcinarea de a lichida greaua moștenire — *cealaltă* moștenire, a *guvernării*? Din întâmplare cele două partide, unite astăzi pentru a face *numai* obstrucție fără să fi elaborat un *plan constructiv* pentru viitor, se găsesc laolaltă în aceeaș tabără, dar concepțiile lor de guvernământ rămân profund deosebite. Oricât talent de a pertracta are dl Iuliu Maniu, cu greu va putea împăca mentalitățile atât de disparate ale dlor Mișu Cantacuzino și Ion Mihalache, pentru a nu mai vorbi de proprii săi partizani.

Unde este deci, deslegarea crizei, care, virtualmente s'a deschis? În mod firesc, ea se găsește în tabera unitară a acelor forțe politice, cari n'au oscilat în atitudinea lor, n'au trecut dincolo de marginile legalității, n'au atacat prestigiul Coroanei și mai ales, s'au pregătit în liniște pentru a elabora un serios program de guvernământ.

Vrând-nevrând, dl general Averescu va fi mâine, din nou, arbitrul situației...

ION BALINT

Viața literară

Literatura de război

Versuri de *Camil Petrescu*

În toate țările al căror pământ a fost sfâșiat de dâra neagră a tranșelor, atitudinea scriitorului față de război s'a despiciat în două ipostaze diferite: sau a fixat o impresiune personală față de marile realități ale măcelului, sau a reprezentat o rezonanță a năzuințelor colective. Nu cunosc un al treilea ecou pe care să-l fi avut uriașa încăierare de pe câmpurile de bătaie. Cel dintâi e, să zicem, cazul romanțierului Henri Barbusse, al cărui scris încărcat de verism crud, hotărnicit în cercul strâmt al rețelelor de sârmă, a adus în literatura contemporană o covârșitoare viziune a frontului. Al doilea este cazul celui alt romanțier, al lui Romain Rolland, căruia războiul i-a smuls accente viguroase de umanitarism, și care a răscolit prin apelurile sale de înfrățire probleme pe cari și le puneau în clipa aceea, toate națiunile încăerate în sângeroasa strânsoare de foc și sânge. Faptul că și unul și celălalt, au ajuns să se apropie pe același teren al propagandei pacifiste, nu întunecă de fel constatarea că s'au întâlnit în această colaborare intelectuală pe căi diferite. A fost, unul, talmăcitor subiectiv al suferințelor individuale, și a fost, celălalt, vânturător de idei proaspete în marea arenă a colectivității omenesti.

Ultimele două cărți apărute în vitrina românească și a căror geneză trebuie căutată și ea în vălmășagul războiului reflectă foarte lămurit aceste două atitudini. Volumul de *Versuri* al d-lui Camil Petrescu înfățișează, abrupt și mohorât, zbuciumul repetat la nesfârșit al atâtor soldați slabi, flămânzi, și schilodiți, a căror suferință se împărțea cu o egală dărnicie între răbdare și primejdie. Romanul *Pădurea spânzuraților* îmbrățișează, într'un decor mai larg, în cadrele unei societăți întregi, o problemă de conștiință pe care groaznicul glas al tunului a stărnit-o în rândurile unui popor.

* * *

D. Camil Petrescu este el însuș „fost luptător”; unul dintre cei pe lângă cari a fășăit foarte aproape necruțătoarea aripă a morței. În sufletul său, ascuțit de preocupări intelectuale, viața tragică a tranșeelor, cu tot decorul ei de murdărie și groază, a săpat urme adânci și aspre de sinceritate. Cele paisprezece capitole cari alcătuiesc, în versuri, așa intitulatul „ciclu al morței” sunt un adevărat breviar al eroismului anonim. Colțurile de adevăr cari se ivesc în câteun șanț din marginea drumului sau în pânza de sârmă ghimpată, au desigur accente de o rară îndrăsneală. Realismul lor e chiar prea crud și prea tăios. Imaginele, surprinzătoare și evocative, se îmbracă uneori în înțelesuri de o brutalitate aproape inutilă. Ici-colo, realizarea artistică trece chiar pe lângă banalitate.

Dar, din rândurile acestea nervease și trudite, stropite cu des-nădejde, sfășiind tiparul ades nēdibaci al versului, biruind tendința vădită de cerebralizare a impresiunilor, ridicându-se de-asupra câtorva ascunzișuri obscure, se desprinde obsedantă și chinuitoare răsufierea grea și întretăiată a unui biet om care s'a înfrățit cu moartea, în groapa pe care singur a furat-o pământului scormonit de obuze... D. Camil Petrescu reușește să creeze astfel o atmosferă întunecată, plină de încordare, în mijlocul căreia, abia lucește din când în când geana albastră a unei perspective spre orizontul deschis înainte.

Infățîșându-se în îmbrăcăminte stropită cu sânge și cu noroi a tranșeelor, „Ciclul” acesta „al morței” se apropie de inimile noastre, și dramatica spovedanie prinde adeseori accente de un prețios lirism interior. Acestea alcătuiesc fără îndoială partea cea mai bună a volumului de versuri al dlui Camil Petrescu, pe care nu putem să-l privim numai subț unghiul unor făgădueli — al căror elogiu a devenit demult un plicticos refren, — ci ca semnalul de plecare al viitoareii sale evoluții pe care o așteptăm cu nerăbdare.

„Ciclul morței” însemnează oricum o redută câștigată cu multă bravură în câmpul de astăzi al literaturii noastre. „Prietene, fii gata” să pornești mai departe...

* * *

Despre *Pădurea spânzuraților*, romanul dlui Liviu Rebreanu, se va vorbi în numărul viitor al revistei.

al. a. h.

GAZETA RIMATĂ

Între frac și ȋțari

— FABULĂ. —

Bătrânii spun povestea asta
Cu tâlcuirea ei ciudată:
Ci-că demult, în revoluție,
La patruzeci și opt, odată,
Pe când era război în țară
Trăia uu Sas în Mărișel,
Prudent, cu firea cam firavă,
Și spălăcit, și puțintel.
El temător era, sârmanul,
Iar soarta luptei schimbătoare,
Deci se 'ntreaba cu justă frică:
— „Au cine va învinge oare?“
Bătaia mare se 'ncinsese
Tocmai la margine de sat,
Și pentrucă amicul nostru
Era șiret, și diplomat,
Și auzise, altădată,
Că ai lui lăncu sunt mai tari,
Își pregătise la 'ndemână
Și o pereche de ȋțari.
Pe casă își urcă argatul;
De-a colo, din observator,
Îi tot dădea comunicate,
Vestind pe cel învingător.
Și după cum era situația
Prudentul Sas ieșea în prag.
Să 'ntâmpine cuceritorii,
Când în ȋțari, când în nădrag.
Dar, tot schimbând îmbrăcămintea
Târziu, când Moșii noștri dragi
Intrară 'n sat — l'au prins pe trepte
Nici în ȋțari... nici în nădragi!

MORALA :

Astfel și Ghiuluka își zice:
— „Tovarăși, nu știu ce să fac,
„Să pun ȋțari, ca Mihalache,
„Sau să mă 'mbrac ca Mișu 'n frac?
„Diplomația e ea bună,
„Dar joacă feste, buclucașa
„Între ȋțari și frac, pe unde,
„Mă rog, pe unde scot cămașa?“

UN FABULIST FABULOS

INSEMNĂRI

Prizonierii din Ungaria. O scrisoare decurând sosită din Budapesta ne dă de veste, în cuvinte laconice, că în lagărul dela Zalacgerszeg actualmente zac peste cincizeci de „prizonieri români“, — arestați pentru motive politice de către guvernul maghiar. Deputatul Rakowski a avut curajul să insinueze, în plină Cameră, că aceștia sunt *spionii* legației românești din Budapesta. Dar, vina lor nu se cunoaște.

Ministerul nostru de Externe a aflat la vreme de această situație. Totuș, nu știm să fi făcut până acum vreun demers. Nenorociții internați sunt zilnic insultați, chinuți și maltratați de oamenii lui Horthy, fără nicio nădejde de mântuire.

E cu putință să dăinuiască o asemenea ofensă? Acum câțva timp, un maior din armata română a fost prins, judecat și osândit ca dezertor de sub steagul Ungariei. Astăzi, ni-se desvăluiește un nou gest de brutalitate răzbunătoare, lipsit de orice justificare serioasă.

S'ar impune un protest energic față de jicnirea ce ni-se aduce. Dar, d. I. G. Duca are, desigur, alte preocupări...

„Patria“ și d. general Averescu. Dela o vreme incoace, ziarul din Cluj al „comitetului de-o sută“ s'a năpustit din nou asupra dlui general Averescu, criticând aspru atitudinea șefului partidului poporului, și făcându-l amare imputări. *Patria* nu aprobă declarațiile dlui general Averescu în chestiunea votărei Constituției, vede pretutindeni

numai contradicții sau slăbiciune, și ridică, vindicativă, acuzația idioată a... înțelegerii cu liberalii.

Partidul național a uitat, bineînțeles, vremea uu tocmai atât de îndepărtată, când se apropia cu o adâncă emoție de pulpana dlui general Averescu, în căutarea unui refugiu salvator. Atunci era vorba de un „acord“, se întrezărea... „sacrificarea“ dlui Octavian Goga, și cel hulit astăzi era tratat numai cu atenții și delicatețuri. Dar, d. Iuliu Maniu își imparte acum gentilețile sale între saloanele dlui „Mișu“ Cantacuzino și cămașa scoasă afară a dlui Ion Mihalache. Deci, fanaticii redactori dela Cluj au dat drumul din nou injurăturilor.

E interesant, e foarte interesant. Noi ne ocupăm dela o vreme cu străngerea unei mici colecții de tăieturi din coloanele *Patriei*, pentru ziua când d. Maniu va întinde iarăș costeliva sa ramură de măslin....

O lege literară. D. Constantin Banu, a cărui activitate la ministerul Cultelor este atât de prodigioasă încât se vorbește despre desființarea acestui important departament, a dat deunăzi o serie de interviuri pela gazete, anunțând că, în sfârșit, a isprăvit și dsa ceva de când vegetează în guvernul actual. Dacă n'a reușit să realizeze unificarea bisericească, dacă nu s'a gândit la concordatul cu Sf. Scaun, dacă n'a dat o lăsaie pentru biserici, dacă n'a reușit să organizeze nici măcar un turneu de șezători cu scriitorii, — în schimb a dat la lumină un proiect de lege pentru apărarea proprietății literare.

Nu vrem să spunem că d. Banu ar avea nevoie personal de o măsură ocrotitoare împotriva străinilor cari ar vrea să-i traducă operele sale complete în spaniolește sau în limba daneză, nici nu tindem să ciuntim ceva din meritele de legiuitor ale directorului *Flacărei*. Dar, pentru stabilirea unui mic adevăr, trebuie să arătăm aci că proiectul cu care se împăunează actualul ministru al Cultelor a fost pregătit încă de pe vremea guvernului Averescu și el se datorește distinsului om de legi, d. C. Hamangiu.

Numai așa, ca să se știe. . .

Încă un ecou al regionalismului.

Cum era și firesc să se întâmple, zărele din Budapesta comentează, — făcând mare zgomot în jurul lor, — recente manifestări politice ale așa zisului partid național din Ardeal. Manifestele și declarațiile ticluite de dnii Iuliu Maniu și Alexandru Vaida la Cluj au devenit o prețioasă hrană periodică pentru toți „Ungurii cari se deșteaptă.“ Avem înaintea ochilor numărul din ziarul *Az Est*, care nici nu e un organ atât de șovinist, și urmărim cu amărăciune destulă ecurile stărnite din nou la Budapesta de necazul pe țară al regionaliştilor noștri. În capitala de pe malul Dunărei „se știe pozitiv“ că Ardealul „regretă“ unirea sa cu vechiul Regat și că . . . abia așteaptă să se întoarcă la sânul „patriei“ pierdute.

— „De unde am aflat aceste lucruri? se întreabă ziarul maghiar. Foarte simplu, își răspunde apoi singur. Din manifestele partidului național român către poporul din Ardeal.“

N'avem ce spune, inteligentă politică este aceasta, care dă drept tuturor „fasciștilor“ lu Hejjas să creadă că Socolii, Severdaniei și Dobreștii i-ar aștepta într'adevăr, cu brațele deschise... Noi știm bine că nu-i așa, dar cum o să priceapă acest lucru *Az Est* de pildă, — când citește în *Patria* că . . .

„nici pe vremea lui Tisza nu era mai rău aci, ca astăzi!“

Vorbe mari... Ziarul *Viitorul* s'a supărat foarte tare din pricina „declarației“ pe care a citit-o la Cameră dl Mihai Popovici, și repede o surprinzătoare avalanșă de calificative grele asupra conducătorilor partidului național: „Ticăloșii!... descreerații!...“ și așa mai departe.

Înregistrăm aceste atacuri, stăpâniți de o profundă tristețe față de nivelul la care s'au coborât dela o vreme zărele din București. Noi suntem din principiu împotriva vorbelor mari; întrebuițarea lor e și supărătoare și inutilă. Foștii noștri colegi din Consiliul dirigent nu sunt nici ticăloși nici descreerați. Sunt, după cum credem, profund greșiți în părerile lor, încărcăți încă de străinism, nefamiliarizați tocmai pe dea'ntregul cu ideea de stat românesc, — și atâta tot. Pentru ce să li se arunce atunci, în față, insulte pe cari nu le merită? Ironia, de pildă, este totdeauna mai elegantă, și omoară mai repede decât injuria...

Ironii deplasate. Acelaș ziar al partidului liberal, vorbind despre *Țara Noastră*, are aierul să spună că „marele public“ (cu care *Viitorul* întreține, după cum se știe, relațiuni atât de strânse și de cordiale) nu citește revista noastră . . . Publicul nostru cetitor poate să fie mai „mare“ sau mai puțin „mare,“ — nu interesează. Ceeace merită să fie reținut e faptul că din fărâmiturile căzute dela masa noastră, la care nu l-a invitat nimeni, trăiește *Viitorul* cu toți stăpânii lui, în lupta pe care o duce împotriva partidului național. Acum, sătul, se bate cu mâinile pe burtă și ne ironizează . . .

Întreținuții noștri intelectuali, cari nici nu indică totdeauna titlul *Țării Noastre* în reproducerile lor, ar putea să fie puținii mai delicați.